

יוצר אחרי וקדשים

אָמַנְם עוֹלָם שְׂכוּלוֹ שֶׁבֶת
בְּבוֹאוֹ רִיב וּמִדּוֹן יוֹשֶׁבֶת
מִזְמוֹר שִׁיר לְיוֹם הַשֶּׁבֶת

גַּם בַּלְּ... [לֹא תִקְדֹּשׁ בְּרוּמִימוֹת
5 דִּבֶּר לְהַנְחִילָם עוֹלָמוֹת
וַיִּדְבֹּר יִי אֵל מֹשֶׁה אֶת־רִיב מִלְּפָנֶיךָ]

הַגִּיזוֹן תּוֹרָה וְתַלְוִים כְּהָרִי אֶל
וְעַד וְקִדְשׁ יְקוֹתִיאל
דִּבֶּר אֶל כָּל עַדְתִּי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל

10 יִשְׂרָאֵל הִ' [לְמִוֶּרְאֵי מוֹרָא אָב וְאִם וְהַחֲבִירוֹ
יְיוֹם שֶׁבֶת] קוֹרוֹ
אִישׁ אָמוֹ וְאִם בְּיָדוֹ תִּירָאוֹ וְאִם תִּשְׁתַּחֲוֶה לְאִשׁוֹ
קְדוֹשׁ

אחרי מות וקדשים: כ"י קרפמן 46; הזולת נזכר על ידי פליישר, שירת האיוור, עמ' רלט, הערה 37

יוצר: 8 וועד וקדש מעליו בין השיטין תיקון בלתי ברור 11 ויום 1 שנייה תלויה

אחרי-מיתות וקדשים. יוצר. בפיוט מתפייטים פסוקי תה' צב, א ואילך (מזמור שיר ליום השבת), וי' טז, א ואילך (פרשת אחרי-מיתות), ווי' יט, א ואילך (פרשת קדשים), על פי סדר זה, חוץ מאשר בטורים 15, 18 שבהם התחלפו פסוקי תהלים ואחרי-מיתות. במחרוזות הקדוש באות סיומות מפרשת קדשים, חוץ מאשר בטור 36 שבו באה סיומת מתה' צב. חתימת הפיוט: יהושע בן כלפה. 1 עולם שכולו שבת: על פי לשון המשנה, תמיד ז, ד, והכוונה לימי הגאולה. והשווה מדרש תהלים לתה' צב, א, עמ' 402: שבעה עולמות בראתי, ומכולם לא בחרתי אלא עולם שביעי, ששה לצאת ולבוא, ואחת שכולו שבת ומנוחה לחיי העולם. 2 בבואו... יושבת: עיין מדרש תהלים שם, עמ' 405: ליום השבת, ליום ששבתו המזיקין מן העולם... ליום ששבת מן המלחמות. 4-5 גם וכו': הטורים לקויים במקצת, וכוונת הפייטן אינה ברורה. 7 ותלויים כהרי אל: הכוונה לפרטי המצוות; ולשון 'תלויים' בא כאן בהשפעת הספרא לראש פרשת קדשים (דף פו ע"ג): שרוב גופי תורה תלויים בה, ולדימוי השווה חגיגה, א, ח: הלכות שבת... והמעילות הרי הם כהררים התלויין בשערה (והשווה ספרי דברים שלה, עמ' 385). כהרי אל: הצירוף על פי תה' לו, ז. 8 וועד וקדש: הועד את העם וזמנם לשמוע את הפרשה. יקותיאל: כינוי-פנייה אל משה (ועיין בראש היוצר לכי-תשא). 10 ישראל... והחבירו: על פי מכילתא יתרו, בחודש פ"ח, עמ' 231: רבי אומר חביב כבודי אב ואם לפני מי שאמר והיה העולם, ששקל כבודי ככבודי ומוראני כמוראני... כתיב 'איש אמו ואביו תיראו' (בפסוקנו), וכנגדו כתיב 'את ה' אלהיך תירא' (דב' ו, יג ועוד), הקיש מורא אב ואם למורא המקום.

זָנוּחַ פְּתוּחַ לְסָתוּם חֶבֶר
חֶבֶר לְמַד סָתוּם מִפְתּוּחַ [...] בֵּר
וַיֹּאמֶר יְיָ אֶל מֹשֶׁה דִּבֶּר 15

טוֹב לַהּוֹדוֹת לִי ב[...ליוֹן
יִיחֻדְךָ לְסֵלֶד ב[...יוֹן
וּלְזִמְרָה לְשִׁמְךָ עָלֶיךָ

כִּי לִי תִכְרַע כָּל כְּרֶךְ סְגוּלִים
מֵאֵד הַחִיקוּ פִּיגוּלִים גְּעוּלִים 20
אֶל תִּפְנוּ אֶל הָאֱלִילִים

הָאֱלִילִים עֲקְרוּ וּפְנוּ מִדַּעְתְּכֶם
וּבְאֲרוֹ מִחֶקְרֵי לִבְכִּיכֶם
אֲנִי יְיָ אֱלֹהֵיכֶם
קְדוֹשׁ <

לְהַגִּיד בְּבוֹקֶר חֲסִדֶּיךָ בְּהִלּוֹת 25
מוֹסֵר וּבִינָה בְּלִמְדָּךְ מִקְהִילוֹת
וְאֲמוֹנֶתְךָ בְּלִילוֹת

נְעִיצַת בֵּית רֹאשׁוֹן פְּהוּדָעַת ב[...דֵּשׁ

18 ולזמיר י' תלויה

13–14 זנוח... מפתוח: העניין על פי הספרא לאחרי-מות, א, ה, דף פ ע"א: משום רבי ישמעאל אמרו, הואיל ונאמר שני דיברות זה בצד זה, אחד פתוח ואחד סתום (כלומר: בפס' א נאמר 'ידבר ה' אל משה' ונסתם ולא פורש מה נדבר עמו, ואילו בפס' ב נאמר שוב 'ויאמר ה' אל משה' ושם פורש: 'דבר אל אהרן אחיך ואל יבוא בכל עת וגו'), ילמד פתוח על הסתום, מה פתוח דבר ביד משה שיאמר לאהרן על ביאת הקודש, אף סתום דבר ביד משה שיאמר לאהרן על ביאת הקודש, ואיזה זה, דיבר של יין ושל שכר (וי' י, ו-ט). זנוח: כמו 'אבי זנוח', כינוי למשה, על פי דה"א ד, יח ומדרשו בויק"ר א, ג, עמ' יא. פתוח לסתום חֶבֶר: חיבר והשווה את הדיבור הסתום לפתוח. חֶבֶר: משה (עיי' ויק"ר שם). 16 טוֹב לַהּוֹדוֹת לִי: ראש הפסוק שבסיומת, בתה' צב, ב. 17 לְסֵלֶד: לפאר ולשבח. 19 כי... ברך: יש' מה, כג. סגולים: של ישראל. 20 פִּיגוּלִים גְּעוּלִים: כינוי לאילילים, ומושפע מן הספרא לקדושים, א, יא, דף פז ע"א: אלילים, זה אחד מעשרה שמות המגונים שנתגנה בהם עבודה זרה ... גִּילּוּלִים על שם שהם מגועלים. ואולי נתכוון הפייטן לכתוב: גִּילּוּלִים גְּעוּלִים. 25 להגיד בבוקר חסדיך: ראש הפסוק שבסיומת, תה' צב, ג. בהלילות: בדברי הלל ושבח. 26 מִקְהִילוֹת: את קהל ישראל. 28–29 נְעִיצַת וכו': לענין זה השווה במ"ר יח, כא (בסופו): 'בזאת יבא אהרן'... 'בזאת'

סֵפֶר שְׁנוֹתָיו יִדְעַת מַלְכֵי מַלְכֵי בְּקוֹדֶשׁ
30 בְּזֹאת יָבֹא אֶהְרֶן אֶל הַקֹּדֶשׁ

עוֹד פִּיסַת יָד מִגְּנִיבָה אִם תִּשְׁמְרוּ
צְרִיכֶם יוֹצְמָתוֹ וַיִּוָּסְרוּ
לֹא תִגְנוּבוּ לֹא תִכְּחָשׁוּ וְלֹא תִשְׁקְרוּ

תִּשְׁקְרוּ בְּהִבְלֵי [...] יָם כִּיעוֹר
35 גַּם [...] מוֹת שֶׁר בְּחֻצֵי לַיִל לְעוֹר
עַל[נִי] עֲשׂוֹר וְעָלִי נִכַּל עָלִי הֶגְיוֹן <בְּכָּנֹר>
[קְדוּשָׁה]

קִמְתוֹ[.....]וֹר[.....] וּמַהֲלִיךְ
רֹבֵי תוֹרוֹתָם אֵילָפֶת קְהֵלֶיךָ
כִּי שִׁמְחַתְנִי יִי בְּפַעֲלֶיךָ

40 שִׁינּוֹן חֲטָאֲתִי עֲוִיתִי פִשְׁעֹתַי [...] לֹא
תִרְפָּה יִמְצִיא לֹא וּלְבֵיתוֹ וְלִקְהָלָו
וְהַקְרִיב אֶהְרֶן אֶת פֶּר הַחֲטָאֲתָא אֲשֶׁר לֹא

כָּשֶׁם שְׁאֲנִי קְדוֹשׁ[בֵּן] [...] וְשִׁימ

רמז למקדש ראשון שיעמוד ת"י שנה (וראה גם ויק"ר כא, ט, עמ' תפז, ובמקבילות). נעיצת: ייסוד.
ספר: ספירה, מגיין. ידעת: הודעת. מלכי מלכי בקודש: אפשר שאין כאן אלא שיבוש דיטוגראפי, אך
אולי צ"ל: 'אלי מלכי בקודש', על פי תה' סח, כה. 31 פיסת יד: כף היד, והוא מלשון חכמים.
33 לא תגנובו וכו': וי' יט, יא. 34 תשקרו... כיעור: הטור לקוי, אך משמעו אולי: תכחישו
(=תשקרו) את הבלי הגויים המכוערים, וכנגד זה: 35 גַּם [...] מוֹת וכו': עוררו את מזמורי דוד המלך,
אשר נהג לשורר בחצי הלילה, ועיסקו בהם. השווה ברכות ג ע"ב (ובמקבילות רבות): כנור היה תלוי
למעלה ממטתו של דוד, וכיון שהגיע חצות לילה בא רוח צפונית ונושבת בו ומנגן מאליו. גַּם [...] מוֹת:
ניתן אולי לקרוא: נעימות. 38 רובי תורותם: הלשון על פי הושע ח, יב, וכאן הוא בהוראת: מצוות
התורה הרבות. אילפת קהליך: לימדת את עמך. 40 שינון: דיבור. חטאתי עויתי פשעתי: ציטוט
מנוסח הווידוי של הכהן הגדול, וסדר הפעלים כדעת חכמים בברייתא שביומא לו ע"ב; ועיין ליברמן,
תוספתא כפשוטה, כפורים פ"ב, עמ' 756. 41 תרופה: סליחה ומחילה. 42 והקריב וכו': וי' טז,
ו. 43–44 כשם שאני קדוש וכו': על פי ספרא, סוף קדושים, דף צג ע"ד: 'והייתם לי קדושים'...
כשם שאני קדוש כך אתם היו קדושים, כשם שאני פרוש כך אתם היו פרושים. וייתכן שאפשר
להשלים בטור 43: כן תהיו פרושים (או: קדושים), ומשרידי האותיות בכה"י נראה שהיה שם נוסח

לְפָנַי הָיִי [....] וְקָדוֹשִׁים
45 וְהִיָּיתָם לִי קְדוֹשִׁים

קְדוֹשִׁים <.....>
כִּי קְדוֹשׁ אָנִי יְיָ פֶּץ מְחולֵלִי
וְאַבְדִּיל אֶתְכֶם מִן הָעַמִּים [לְהִיּוֹת לִי]
קְדוֹשׁ <

אמת ידעוך פרושיך וכו'

זולת

אֶמֶת מַלְכִּי וְקְדוֹשִׁי
בְּאוֹ לְדְרוֹשׁ מִיִּשְׁרָאֵל
גָּד לוֹ מְרִים רִאשִׁי
וְיִהְיֶה בְּשָׁנָה הַשְּׂבִיעִית בְּחַן [מִשִּׁי]

5 בְּחַן <מִשִּׁי> פִּיזְרָתִי הַמוֹנִי אוֹתָם לְתִמּוֹר
וְיִהְיֶה דְבַר יְיָ אֶל <לִי> לְאִמְרוֹ <

דְּכַדְכְתִּי צוֹעֲנִים עֲלֵיהֶם לְשִׁלוֹט
הַמִּתִּי בְּכוֹרֵי [הֶם] בְּכוֹרֵי לְקָלוֹט

זולת: 8 לקלוט] ק' מתוקנת מאות אחרת

דומה. 45 והייתם וכו': וי', כ, כו. 47 פץ מחוללי: אמר ה'. 48 ואבדיל וכו': המשך הפסוק שם.

זולת. הפיוט מיוסד על פסוקי שתי ההפטרות, לאחר-ימות ולקדושים, ביח' כ, א-כ, ורכב, א-טז, והם באים בו כסיומות מקראיות לסירוגין, אך באופן בלתי מסודר. חתימת הפיוט: פרחון בן כלפה חזק פרחון [חז?] ק פרחון. 1 אמת מלכי וקדושי: את דברי האמת של הקב"ה. 2 באו: זקני ישראל הנזכרים ביחזקאל. משישי: מיחזקאל. 3 גד לו: אמר ליחזקאל. מרים ראשי: הקב"ה, על פי תה' ג, ד. 4 ויהי וכו': יח' כ, א. 5 בחמשי: בחודש אב. פיזרתי המוני: הגליתי את ישראל. לחמור: כנראה: להמיר את מקומם, להגלותם. 6 ויהי וכו': יח' כב, א (=כ, ב). 7 דכדכתי צוענים: הכיתי את המצרים. לשלוט: להשתלט; והפייטן מזכיר כאן את חסדי ה' לישראל במצרים, כשהם נאמרים מפי ה', כניגוד לחטאי ישראל, ובעקבות רוח הדברים ביח' כ, ה ואילך. 8 בכורי: את ישראל. לקלוט: כוונתו: להציל; והקו"ף כתובה יחד עם אות נוספת, ואולי נכתב גם 'למלוט' או

וְסָרוּ מִחֻקֵּי מִצְוֹתַי לְפָלוֹט
10 וְאַתָּה בֶן אָדָם הִתְשַׁפּוֹט הֵת <שִׁפּוֹט>

הֵת <תְּשַׁפּוֹט> רְעוּצִים בֵּינִי מִרְגִּזִּי אֶל
בֶּן אָדָם דִּבֶּר אֶת זִקְנֵי יִשְׂרָאֵל

זִיעַמְתִּי צָרִיהֶם הִתְמִיּהִים
חֲסוּנִים כְּאֻלֻּנִים גְּבוּהִים
15 טַעַנְתִּי עִם לִישְׁעֵי כְמִיּהִים
וְאָמַרְתָּ אֲלֵיהֶם כֹּה אָמַר יְיָ אֱלֹהִים

אֱלֹהִים חֲטָאִם גִּילָה וְשִׁנְיָהֶם קָהִים
וְאָמַרְתָּ כֹּה אָמַר יְיָ אֱלֹהִים

וַיִּפְיֹךְ שִׁנְיַת וּמִרְאָךְ הָעֵמֶת
20 בְּתַרְךָ הַ[שִׁ]לְכֶת וַיִּפְיֹךְ הָרַעְמָת
לְמֵאד מָה הָיִיתָ יָפָה וּמָה נִעְמָתָ
בְּדַמְךָ אֲשֶׁר שִׁפְכָתָ אֲש[מֶת]

אֲש[מֶת] וּבָאוּ עָלֶיךָ גּוֹיִם בְּחִילֵיהֶם
בַּיּוֹם הַהוּא נָשְׂאתִי יָדִי לָהֶם

25 נִיאָצוּ עֲצָמָם וְהִיעִיזוּ לְעוֹמֵי
סָרוּ מִדְּרָכֵי וְהִפְרוּ נֶאֱמָר
עָבְרוּ תוֹרוֹת קְרוֹאִים אֹמֵי וְעָמִי
וְאַעֲשֶׂה לְמַעַן שְׁמִי

כיו"ב, ולא ברור איזו אות קדמה. 9 וסרו וכו': מוסב על ישראל. לפלוט: להקיא, למאוס.
10 ואתה וכו': יח' כב, ב. 11 רעוצים וכו': את ישראל שבגולה, הרצועים על ידי אויביהם. 12 בן
אדם וכו': יח' כ, ג. 13 זיעמתי צריהם התמיהים: הפייטן שב ושם בפי ה' את הטובות שעשה
לישראל, והפעם — בבואם לארץ כנען: הכיתי בכעס ('זיעמתי') את צריהם שנותרו תמיהים
כשנוצחו. 14 חסונים כאלונים גבוהים: תיאור האמורי שבארץ כנען, על פי עמוס ב, ט.
15 טענתי: נשאתי והעליתי ממצרים. עם לישעי כמהים: את ישראל. 16 ואמרת וכו': יח' כ, ה.
17 ושניהם קהים: ובאו על עונשם. 18 ואמרת וכו': שם כב, ג. 19 העמת: כמו: עממת, קלקלת
את מראך הנאה, והוא מטאפורה לחטא. 21 מה... נעמת: בעת יציאת מצרים והכניסה לארץ, ואילו
עתה: 22 בדמך וכו': יח' כב, ד. 24 ביום וכו': שם כ, ו. 25 ניאצו עצמם: טימאו את עצמם.
לעומי: לעומתי. 27 קרואים אומי ועמי: ישראל, והוא נושא המחרוזת כולה. 28 ואעש וכו': יח'

30 [שמי] נִתְּהַלֵּל [.....] נֶאֱמַר
הַקְּרֹבוֹת וְהַרְחֹקוֹת מִמֶּךָ

עֹבְרֵי עַל דַּת יְקוֹתִיאֵל
פָּצְחוּ לְאֵלִיל בְּשֵׁם אֵל
צַעֲקָה הָרְבוּ בְּהַר כְּרָמֶל אֵל
הִנֵּה נְשִׂאֵי יִשְׂרָאֵל

35 יִשְׂרָאֵל כִּנִּי צִיִּנְתִּי מְפֹשְׁרִים
וְאוֹצִיאֵם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם

קָט וְשֵׁן חָרַק עֲלֶיךָ אוֹיְבֶךָ
רְאוּתוֹ נִבְלֹתְךָ מְעוֹצֶם חוֹבֶךָ
שְׁמוֹר כְּבֹד הִיָּקֵלְךָ לְחִיִּיבֶךָ
אָב וְאֵם הִיָּקְלוּ בְּךָ 40

בְּךָ כָּל פֶּה יִתְפָּאֵר כִּהְנַחֲלִיתְךָ תוֹרוֹתֵי
וְאֶתֶּן לָהֶם אֶת חֻקֹּתֵי

תִּזְקֹן זָכִיּוֹת אֲבִיךָ וְאֶמְךָ
פֶּן[רְחוּ] נִגְהֵי זֶר[.....] י עִמְךָ
45 [.....] קֶשֶׁה אֲשֶׁבִּית וּמְדִמֶּימְךָ
וְהִתִּימוּתִי טִמְאָתְךָ <מ>מֶךָ

כ, ט. 30 הקרובות וכו': שם כב, ה. 31 דת יקותיאל: דת משה, התורה. 33 צעקה וכו': רמז לנביאי הבעל בהר הכרמל (עיין מל"א יח, כח). 34 הגה וכו': יח' כב, ו. 35 ציינתי: הברלתי. מכושרים: כנראה על שום 'מוציא אסירים בכושרות' (תה' סח, ז) שנאמר ביציאת מצרים, אך הקריאה מסופקת, וייתכן שצ"ל: מקעוררים, כלומר: ממעשים רעים. 37 קט: נקטה נפשו (של האויב) בך; אפילו האויבים נדהמו מעוצם חטאיך. 39 שמור כבד: שמירת מצוות 'כבד את אביך ואת אמך' (שמ' כ, יב); אך אולי יש כאן רמז לדיבר נוסף, וצ"ל 'שמור' (את יום השבת לקדשו, דב' ה, יב) ו'כבד'. 40 אב וכו': יח' כב, ז. 41 בך כל פה יתפאר וכו': מכאן עובר הפייטן לסיום בדברי נחמה: עוד תזכו לכך שהכל יתפארו בכך כשם שהיה בעת מתן תורה. 42 ואתן וכו': יח' כ, יא. 43 חזקו וכו': זכות אבותיכם גדולה מחטאיכם. 44 פ[נרחו] נגהי: התרבו אורות, לשון גדולה ותפארת; וההשלמה משום סימני החתימה המפורשים על הפ"א והגו"ן. 45 [.....] קשה: ניתן אולי להשלים: חזות קשה, על פי יש' כא, ב (ולחתימת 'חזק'). ומדמימך: ואשבית גם את מדמימך, הוא אויבך. 46 והתימותי וכו': סיום הפסוק ביח' כב, טז, והוא סוף ההפטרה שפתחה ביח' כב, א לפי כמה

מִמָּדָּן פְּנִיחֵי רוֹדִים חוֹפְפֹתִי וְנִשְׁאַתִּי הַמוֹנִיכִם
לְדַעַת כִּי אֲנִי יְיָ אֱלֹהֵיכֶם
עַל שְׂפָתַי <פַּת>

יוצר ב[הר]

אֵילָפוּ יוֹשֵׁר [...] וְנִי
בְּאֵר לְנֹ [נ] הָאֵיר פְּנִי
וַיִּדְבֹּר יְיָ אֶל מֹשֶׁה בְּהַר סִינַי

גָּאוֹן יִרְדָּן בְּעֶבְרָתָם [י] שְׂרִי אֶל
5 דְּבַר חֶלֶה וְעוֹרְלָה תִשְׁמְרוּ כְּהוֹאֵל
דְּבַר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל

הִגִּיעַ שֵׁשֶׁה עֶשֶׂר בְּנִיסָן עֹמֵר תִּבְיָא לְפֹדֶד
וּלְסוֹף חֲמִשִּׁים תִּבְיָא שְׁתֵּי הַלֶּחֶם לִי [...] דָּךְ
שֵׁשׁ שָׁנִים תִּזְרַע שְׂדֶךְ

10 שְׂדֶךְ יִרְחִיב בְּמַעֲשָׂרוֹת לְנֹא[נ] עֲשֶׂרָה לְהֶרֶץ
הַשְּׂמִטָּה לְעֶשְׂרִים וְאַחַד וְהַיּוֹכֵל לְשִׁשִּׁים [נ] אֶרְבָּנָע בְּאֶרֶץ
וּבְשָׁנָה הַשְּׂבִיעִית שִׁבְתָּ שְׂבָתוֹן יִהְיֶה לְנֹא[נ]
קְדוֹשׁ <

בהר: כ"י המוזיאון הבריטי Or. 5557 D, דף 1-2

יוצר: 1 יושר מעליו בראש העמוד כתב בלתי ברור 2 פני אחריו קו מאונך ואולי נכתב בטעות פניו 5 תשמרו מעליו בין השיטין ארש או קרש

מנהגים. 47 חופפתי: סוככתי והגנתי. 48 לדעת וכו': סוף הפסוק ביח' כ, כ, ואף הוא במנהגים אחדים סיומה של הפטרה מפרק זה.

בהר. יוצר. הפסוקים המתפייטים: וי' כה, א-כו, ג. חתימת הפיוט: יהושע בן כל[פה]. 1 אילפו וכו': הטור לקוי, אך משמעו: ה' לימד את משה את המצוות הישירות. והדובר במחרוזת זו הוא עם ישראל. 2 באר לו: את התורה, ועל ידי כך והאיר פני: היטיב לעם כולו. 4-5 גאון ירדן וכו': על פי ספרא בהר, א, ג, דף קה ע"א: נמצאת אתה אומר, כיון שעברו ישראל את הירדן נתחייבו בחלה ובערלה ובחדש. 7-8 הגיע ששה עשר בניסן וכו': על פי הספרא, שם ע"ב: הגיע ששה עשר בניסן נתחייבו בעומר, שהו חמשים יום נתחייבו בשתי הלחם. לפודך: לקב"ה. לין[...] דך: אולי: ליחידך, לקב"ה. 10 שדך וכו': על פי המשך המאמר בספרא שם: לארבע עשרה שנה נתחייבו במעשרות. 11 השמטה וכו': ספרא שם: לעשרים ואחת (שנים מאז כניסתם לארץ) עשו שמטה, לששים וארבע